

Det Lille Skovhavebed

”15 m² med fokus på lækre bær og minimalpleje”

I samarbejde med

KLIMAPLANTER
- planter med omtanke

”Det Lille Skovhavebed, er tænkt som inspiration og introduktion til nogle af de principper vi arbejder med i skovhavedyrkningen, brug det som det passer dig bedst”

Malus Skovhavedesign

Mit navn er Jakob og udover at være (skov)have- og selvforsyningsnørd, så driver jeg til dagligt virksomheden, Malus Skovhavedesign, hvor jeg lever af at designe private haver (store og små), men også grønne fælles arealer og områder for både kommuner, institutioner, foreninger og virksomheder.

Som uddannet tømrer og efterfølgende skov- og landskabsingeniør elsker jeg at kombinere teori med praksis og ikke mindst min viden og passion for natur, selvforsyning og spiselige planter når jeg designer, rådgiver og hjælper mine kunder med at skabe smukke, spiselige og ikke mindst unikke og funktionelle løsninger, til gavn for dem, men også naturen og miljøet.

Jeg brænder for at udbrede kendskabet til spiselige skovhaver til så mange som muligt, så da Magnus fra Klimaplanter spurgte om ikke jeg kunne tænke mig at designe et lille inspirationsbed sagde jeg ja med det samme.

Jeg håber du får gavn og glæde ud af bedet og at du kommer til at høste en masse lækre bær fremover, måske nogle du ikke har prøvet før.

Tøv ikke med at kontakte mig hvis du har spørgsmål til bedet eller andet.

Jeg vil altid gerne snakke skovhaver 😊

De bedste skovhavehilsner

Jakob Nyholm Jessen

Malus Skovhavedesign

Telefon: 22432564 – Mail: mail@malus-skovhavedesign.dk

www.malus-skovhavedesign.dk

MALUS_SKOVHAVEDESIGN

Hvad er en skovhave?

Den korte version

Vi kender alle udtrykket at et areal ”springer i skov”, altså hvis ikke vi mennesker hele tiden ”nulstiller” et givent areal, enten med skovl, fræser, plæneklipper eller plov, så vil der begynde at vokse buske og træer frem og 200 år efter vil der stå en tæt skov, sådan cirka og ret meget forkortet 😊 Det er naturen der konstant arbejder hen imod det mest stabile økosystem og det mest stabile økosystem, det er skov. Det kræver energi at holde skoven væk fra et areal og det er det faktum vi prøver at integrere i vores have når vi snakker skovhaver.

En spiselig skovhave er nemlig inspireret af skoven, som økosystem. For jo mere vi kan få skovhaven til at minde om en skov, jo mindre tid og energi skal vi bruge på at passe den. Fokus i en skovhave er dog typisk på de spiselige planter og derfor består en skovhave primært af flerårige planter, som frugttræer, bærbuske, krydderurter, klatrende planter, spiselige stauder og bunddækkeplanter som indtænkes side om side i flere ”lag” på samme areal. Lidt lige som det ville se ud i en ung lysåben skov i Danmark, bare med spiselige planter i alle mulige afskygninger.

Det med de flerårige planter er et vigtigt element når man snakker skovhaver. For de flerårige planter er langt stærkere og mere robuste end de enårige afgrøder vi er vant til at dyrke i køkkenhaven og dette er i høj grad med til at gøre skovhaven endnu mere ”selvkørende”.

Vigtigt her lige at understrege at vi stadig snakker haver, ikke skov OG at den ikke er pleje FRI, men har langt mindre behov for pleje end en køkkenhave med enårige planter 😊

I en skovhave arbejder vi derfor mere med naturen i stedet for imod den, dette skaber en have i balance hvilket mindsker behovet for vanding, gødning og ikke mindst lugning.

En skovhave er med andre ord en bæredygtig måde at dyrke sin have på, der bygger på naturens egne dynamikker og samtidig giver et mangfoldigt udbytte af frugt, bær, nødder, urter og grønt.

En skovhave kan dog også sagtens være både smuk og funktionel, med frodig beplantning og et væld af farver og dufte, hvilket giver masser af oplevelser for sanserne.

Naturen i din have vil også nyde godt af skovhaveprincipper og du vil i en skovhave kunne opleve et mylder af liv, både hvad angår insekter og småfugle. Simpelthen fordi vi med de mange forskellige typer af planter skaber føde og levesteder til forskellige organismer.

Der findes ikke to ens skovhaver

Af den simple årsag at der ikke findes to ens skovhaveejere. En skovhave designes altid ud fra dine behov og ønsker til haven og fokus kan derfor lægges præcis der hvor man synes det giver mest mening, om det er minimal pleje, stor produktivitet af afgrøder, æstetik og lang blomstringssæson, hjemmehørende arter og biodiversitet eller måske en skøn blanding af det hele? Det er op til dig 😊

Det Lille Skovhavebed

Det lille Skovhavebed er tænkt som et inspirationsbed. Et bud på hvordan dit, måske første, skovhavebed kunne se ud? Du kan bruge det, som du vil - brug det en-til-en eller form det, så det passer bedre ind i din have 😊

Jeg har udvalgt nogle af de planter, som jeg holder mest af og der er ligeledes tænkt i et næringsstofbudget (læs mere om dette længere nede i dokumentet).

Bedet er 15 m² stort og orienteret mod syd.

På de følgende sidder finder du:

1. Skriftlig beskrivelse af nogle af de indtænkte elementer/planter i bedet.

Lidt om planternes placering, næringsstofbudget i skovhaven og lidt om enkelte af planterne.

2. Anlægstegning af Det Lille Skovhavebed

Note: Tegningen er udarbejdet med et 1x1 meters grid lagt ud over bedet, så det er nemmere at måle op og anlægge i din have. OBS. Orienteringen i forhold til verdenshjørnerne er vigtig, læg derfor mærke til Nordpilen i tegningens nederste højre hjørne.

3. Planteliste

Liste over samtlige planter med dansk og latinsk navn samt evt. variant.

4. Plantebeskrivelser

Jeg har vedlagt en lille beskrivelse af samtlige planter. Fokus er på nyttefunktionen.

Frukten fra de japanske kvæder er enormt syrlige og er derfor gode i lemonader.

Planternes indbyrdes placering

Planterne i Det Lille Skovhavebed er på ingen måde placeret tilfældigt, selvom det kan virke lidt kaotisk. Planterne er bl.a. placeret imellem hinanden ud fra forskellige krav til sol og skygge eller i forhold til deres forskellige vækstformer. Derfor, bør de ikke flyttes nævneværdigt fra placeringen på kortet.

Det er især træer og buske, som er placeret meget præcist, for ikke at komme til at udskygge eller blive udskygget. Det er også disse to grupper af planter, der danner grundlaget for næringsstofbudgettet i en skovhave. Jeg anbefaler derfor umiddelbart ikke, at man vælger nogle fra eller tilføjer flere i disse lag.

Staude- og bunddækkelagene er mere fleksible og har ikke nævneværdig indflydelse på næringsstofbudgettet. På nær de fire kulsukker planter, men dem kan du læse lidt mere om i næste punkt og hvorfor lige præcis de er så fede, at de helst ikke skal udelades i dit nye skovhavebed. Det giver dig mulighed for at tilføje yderligere arter, som du ønsker i dit skovhavebed. Det kunne være flerårig kål eller måske nogle flerårige porrer? Bunddækket er reelt et stort plantebed, som løbende kan erstattes med andre typer af bunddækker, eller hvor du kan plante nye og spændende stauder ind, efterhånden som du føler dig tryk ved det.

*Ellebladet bærmissel (*Amelanchier alnifolia*) med modne bær.*

Kulsukker

Kulsukker er en flerårig staude, der kommer igen år efter år. Det er en af de planter i dit skovhavebed, som ikke har en direkte nytteværdi i form af en afgrøde. Men den har andre vigtige funktioner i systemet med en mere indirekte nytteværdi.

- Den tiltrækker nyttige insekter, i form af bestøvere
- Den kræver ingen pleje
- Den har smukke lilla blomster
- Vigtigst af alt, så har den en dybdegående pælerod, der når længere ned end de fleste andre planter i din skovhave.

Det sidste punkt gør den i stand til at optage bestemte næringsstoffer, der ikke er tilgængelig for andre planter, f.eks. kalium.

Kulsukker akkumulerer disse næringsstoffer i bladene, i takt med at planten vokser. Og de frigives til de øvre jordlag, når planten visner ned og komposterer hen over vinteren. På denne måde gøres de næringsstoffer, som planten har hentet op fra de dybere jordlag, tilgængelige for skovhavens andre planter.

Planter som f.eks. æble- og pæretræer og andre højt ydende (og forædlede) planter har brug for en masse kalium for at kunne udvikle og modne deres frugter, og derfor er kulsukkeren vigtig for en skovhave i balance.

For at dække en produktiv skovhaves behov for kalium, kræver det en ret stor mængde kulsukkerplanter, hvilket både kan være dyrt i indkøb (planten er dog nem selv at opformere ved roddeling) og ret pladskrævende i mindre skovhaver.

Derfor udnytter man en anden af kulsukkerens fordele, nemlig dens evne til at skyde igen hen over sæsonen. Man klipper/skærer simpelthen planten ned til 10 cm over jorden, først på sommeren og lader de afklippede plantedele ligge på jorden til kompostering. Planten vil derefter producere endnu et hold blade og blomster og dermed akkumulere den, den dobbelte mængde kalium. Denne praksis gør det muligt at halvere antallet af kulsukkerplanter i din skovhave, hvilket både sparer tid, penge og plads.

Jeg har dog designet Det lille Skovhavebed med den nødvendige mængde kulsukkerplanter i forhold til kalium-behovet, så du behøver ikke at skære kulsukkeren ned, men man kan altid gøre det af æstetiske grunde og udnytte kulsukkerens næringsholdige blade andre steder i haven.

Mangeblomstret sølvblad

En anden fantastisk plante, som jeg har valgt at sætte ind i bedet, er Mangeblomstret sølvblad eller Goumi. Mangeblomstret sølvblad er nemlig, ligesom f.eks. kløver, ærter, havtorn og elletræer, i stand til at fikserer kvælstof fra luften til gavn for planten selv, men også til gavn for planterne omkring den. Det sker via en symbiose som planten indgår med nogle specielle rodbakterier der danner rodknolde på plantens rødder. Symbiosen består simpelthen af en udveksling af næringsstoffer, hvor rodbakterierne, der er i stand til at fikserer og omdanne frit kvælstof fra luften til ammonium, bytter den omdannede kvælstof med værtsplanten, der til gengæld leverer sukkerstoffer fra fotosyntesen, tilbage til bakterierne.

Når vi designer en skovhave, beregner vi behovet for næring og indtænker derefter planter, som kulsukker og kvælstoffikserende planter, som mangeblomstret sølvblad, for at sikre næringsstoffer til en sund og produktiv skovhave, uden at vi hele tiden skal tilføre den.

At mangeblomstret sølvblad også sætter enormt mange blomster til gavn for bierne, og at disse efterfølges af nogle virkelig lækre og sunde røde bær, det er jo bare et kæmpe plus.

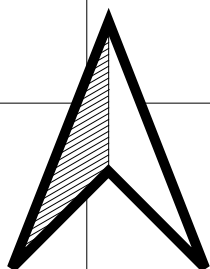
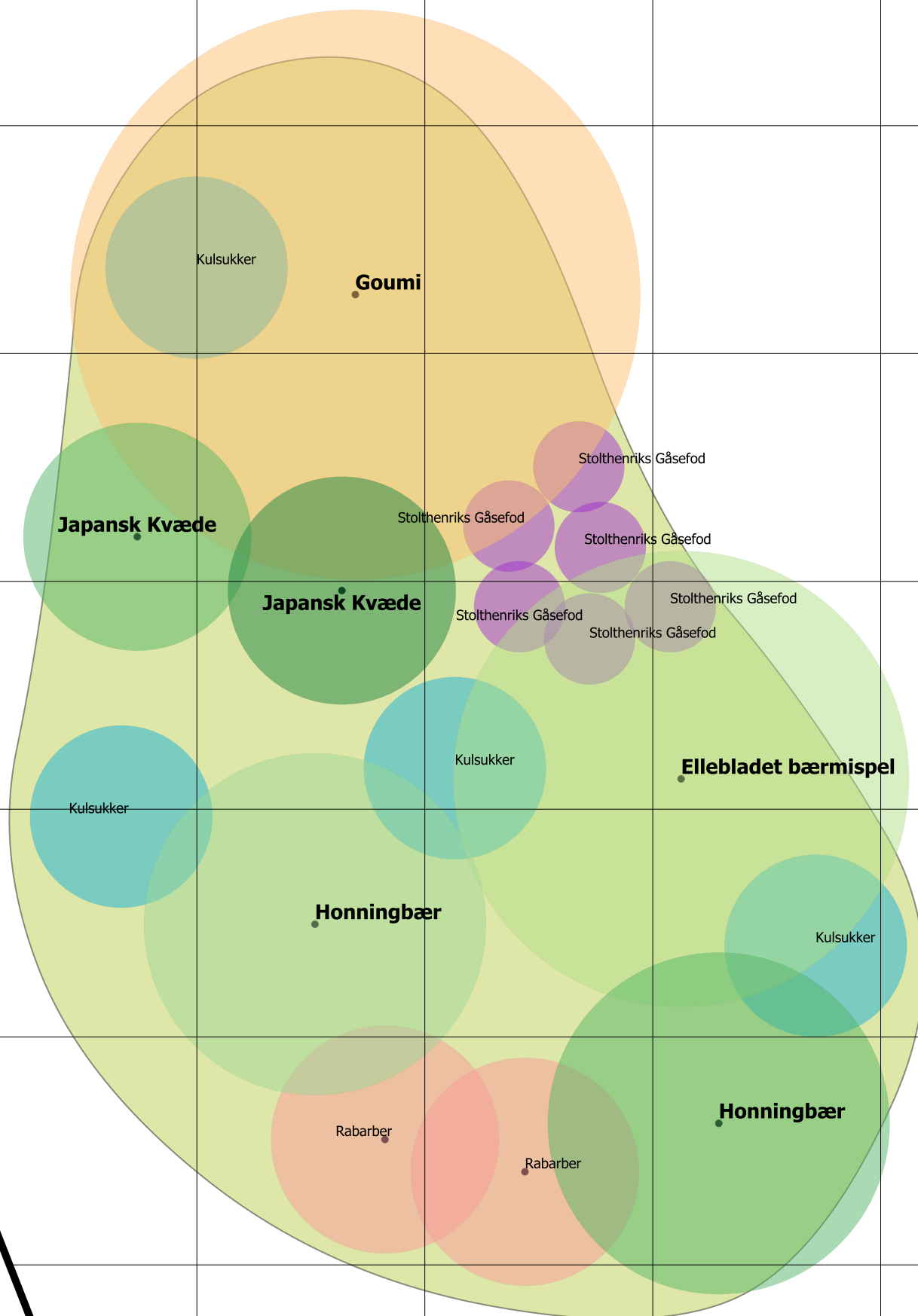

Bedkanter

Jeg anbefaler altid, at man etablerer en bedkant omkring sit bed. Det letter plejen og gør det hele mere overskueligt at passe. En bedkant kan etableres på mange måder og af forskellige materialer, såsom metal, rafter, fliser eller marksten. Det er sådan set kun fantasien der sætter grænser, men det er altid sjovt at tage udgangspunkt i hvad man har i haven i forvejen, måske der også er nogle æstetiske hensyn til allerede eksisterende materialer i haven?

Det lille Skovhavebed 15 m²

Note: Kortet er forsynet med et 1x1 meter grid til opmåling.

Planteliste

Antal	Navn	Latin	Variant/Note
1	Mangeblomstret sølvblad /Goumi	Elaeagnus multiflora	"Leonora" - Mangeblomstre sølvblad er delvist selvbestøvende men en langt større frugtsætning opnås hvis man planter to forskellige sorter. Måske du kan finde plads andet sted i haven, eller hos naboen, til dens makker.
1	Ellebladet bærmispel	Amelanchier alnifolia	"Northline" - Ellebladet bærmispel er delvist selvbestøvende men en langt større frugtsætning opnås hvis man planter to forskellige sorter. Måske du kan finde plads andet sted i haven, eller hos naboen, til dens makker.
2	Honningbær	Lonicera caerulea	Husk at sikre dig to forskellige sorter der kan krydsbestøve hinanden.
2	Japansk kvæde	Chaenomeles japonica	Husk to forskellige sorter for krydsbestøvning
4	Kulsukker	Symphytum x uplandicum	"Bocking 14" - Denne krydsning er steril og kan derfor ikke sprede sig med frø.
2	Rabarber	Rheum rhaponticum	Vælg en kraftigvoksende sort.
6	Stolthenriks Gåsefod	Chenopodium bonus-henricus	Plantes 30 cm fra hinanden i en klynge og holdes rene for skovjordbær de første 2 år for at sikre god etablering.
120	Skovjordbær	Fragaria vesca	Vælg en variant der sætter udløbere. Det kan være "Småland" med røde bær eller "Snövit" med hvide bær. Plant gerne 8 pr. kvm.

Plantebeskrivelser

Navn	Beskrivelse
Mangeblomstret sølvblad /Goumi	Fantastisk spændende bærbusk med lækre røde bær på 1-1,5 cm bær. Rig på antioxidanter og vitaminer. Nitrogenfikserende og dermed med til at gøde de andre planter omkring den. Rigtig god biplante.
Ellebladet bærmispel	Ellebladet bærmispel eller Saskatoon, stammer fra Nordamerika og er en hårdfør busk der efter en smuk blomstring i foråret sætter spiselige lækre små blåbær-agtige bær.
Honningbær	Denne busk, fra de arktiske egne i nord, sætter små aflange blåduggede lækre bær i løbet af sommeren. Lad dem hænge til frugtkødet er helt mørkt for at opnå optimal smag og sødeme. Blomstrer allerede i marts og er en god biplante.
Japansk kvæde	Smuk lille busk, der tåler megen skygge. Blomstrer meget tidligt, med smukke orange blomster og producerer fine, små kvæder, som er gode i lemonade.
Kulsukker	Kulsukker har dybdegående rødder, der gør planten i stand til at optage næringsstoffer, som ikke er tilgængelige for mange af skovhavens øvrige planter. Når kulsukkeren visner ned henover vinteren, frigøres disse næringsstoffer til de øverste jordlag og bliver dermed tilgængelige for havens øvrige planter. Kulsukker er en kraftigt voksende plante, der tåler at blive skåret ned i vækstsæsonen. Særdeles god biplante. Kulsukkeren bruges også til at adskille skovhavens bunddækkelag.
Rabarber	Klassisk nytteplante, der også dækker godt af for ukrudt. Rabarbers store pælerod bidrager også med at trække næringsstoffer fra dybere jordlag op til overfladen hvor de frigøres når planten visner ned i efteråret.
Stolthenriks Gåsefod	Spinat-lignende, flerårig plante med spiselige blade og stængler. Disse skal dampes ligesom spinat. Tåler skygge.
Skovjordbær	God bunddækkeplante, som næsten er stedsegrøn i milde vintre. God for bierne.